

SỞ GD&ĐT HẢI DƯƠNG
TRƯỜNG THPT CHUYÊN
NGUYỄN TRÁI

ĐỀ THI NĂNG KHIẾU LẦN II
NĂM HỌC 2023-2024
Môn: Ngữ văn
Lớp 10

Thời gian làm bài: 180 phút (không kể thời gian giao đề)
(Đề thi có 01 trang)
Ngày thi: 27/11/2023

Câu 1(4.0 điểm)

“Nếu chúng ta vẫn sống trong kí ức của một ai đó, chúng ta sẽ không bao giờ chết. Con người ta có thể sống bằng nhiều cách và cũng có thể chết bằng nhiều cách vì có những người đã chết ngay lúc đang còn sống”

(Trích “Tôi là Bê-tô” - Nguyễn Nhật Ánh)

Anh/chị suy nghĩ gì về ý kiến trên?

Câu 2 (6.0 điểm)

“Cốt truyện của truyện ngắn có thể là nổi bật, hấp dẫn, nhưng chức năng nói chung của nó là để nhận ra một điều gì. Cái chính của truyện ngắn là gây một ấn tượng sâu đậm về cuộc đời và tình người”.

(Giáo trình Lý luận văn học - Tập 2, Nhiều tác giả, NXB Đại học Sư phạm, 2006, tr 200)

Anh/ chị hãy trình bày suy nghĩ về ý kiến trên bằng những hiểu biết văn học của mình.

-----HẾT-----

Họ và tên thí sinh: Số báo danh.....

Chữ ký giám thị 1..... Chữ ký giám thị 2.....

HƯỚNG DẪN CHẤM ĐỀ THI NĂNG KHIẾU LẦN II - LỚP 10 VĂN

Năm học 2023- 2024 - Ngày thi: 27/11/2023

Môn: Ngữ văn

Câu	Yêu cầu cần đạt	Điểm
1	NGHỊ LUẬN XÃ HỘI (4 điểm) <p>a. <i>Xác định đúng vấn đề nghị luận: quan niệm về cách con người sống và chết, cách giúp con người còn mãi với cuộc đời.</i></p> <p>b. <i>Đảm bảo cấu trúc bài văn nghị luận: có 3 phần mở bài, thân bài, kết bài: Mở bài nêu được vấn đề, thân bài triển khai vấn đề, kết bài khái quát, nâng cao vấn đề.</i></p> <p>c. <i>Triển khai vấn đề nghị luận:</i> Học sinh có thể triển khai theo nhiều cách nhưng cần vận dụng tốt các thao tác nghị luận, kết hợp chặt chẽ giữa lí lẽ và dẫn chứng; đảm bảo các yêu cầu sau:</p> <p>* Giải thích vấn đề</p> <ul style="list-style-type: none"> - “Sống” không giản đơn là sự có mặt trên cuộc đời như một bản năng sinh tồn mà phải được đáp ứng đầy đủ về vật chất lẫn tinh thần ở một mức độ nào đó; phải có cảm giác, tư tưởng và có ý nghĩa. - “Chết”, với con người, là ngừng, chấm dứt vĩnh viễn mọi hoạt động sống, không còn cảm giác, tư tưởng. Sau khi chết, con người sẽ không còn hiện diện về vật chất trên cõi đời. - “Sống trong kí ức của một ai đó”: sự sống không được nhìn từ góc độ sinh học mà từ góc độ tinh thần. Đó là sự hiện diện sống động, bền bỉ của con người trong trí óc của người khác dù đã chết đi. - “Chết ngay trong lúc sống” là một cách diễn đạt khác của “tồn tại”. Đó là tình trạng con người không sống mà chỉ có mặt, hiện diện như một bản năng sinh tồn sẵn có, không có cảm giác, tư tưởng, không có ý nghĩa gì với chính mình và với xung quanh. <p>=> Nội dung của ý kiến: thể hiện những quan niệm rộng mở về sự sống và sự chết của con người: con người có thể sống mãi sau khi chết mà cũng có thể chết ngay khi đang sống, chỉ là tồn tại không hơn.</p> <p>=> Ý nghĩa của ý kiến: ngầm khẳng định, đưa ra chọn lựa về cách sống giúp con người “không bao giờ chết”, còn mãi trong kí ức của người ở lại, vượt lên sự hữu hạn, vượt lên quy luật thường tình của sự sống.</p> <p>* Đánh giá, lú giải</p> <p>- Vì sao và nhờ vào điều gì ta có thể sống trong kí ức của một ai đó sau khi chết?</p> <ul style="list-style-type: none"> + Thực tế, cái chết là điểm đến tất yếu, không thể thay đổi, đảo lộn của một hành trình sống nhưng con người không chỉ hiện diện về thể xác mà còn có thể hiện diện về mặt tinh thần. Con người chết đi nhưng vẫn có thể được nhớ đến, vẫn hiện diện sống động, vẹn nguyên trong kí ức của người ở lại. + Con người có thể sống trong kí ức, tâm trí của người khác, còn mãi với cuộc đời sau khi chết nhờ vào những giá trị mình tạo ra khi còn sống: giá trị vật chất, giá trị tinh thần và giá trị tự thân như vẻ đẹp của tâm hồn, nhân cách. Những giá trị ấy giúp con người “không bao giờ chết”. <p>- Vì sao và khi nào con người có thể “chết ngay trong lúc sống”?</p> <ul style="list-style-type: none"> + Con người có thể “chết ngay trong lúc sống” vì không phải ai sinh ra trên cõi đời cũng ý thức được về câu hỏi: ta là ai?, ý nghĩa của việc ta hiện diện trên cõi đời này là gì? 	0.25 0.5 0.5
		1.0
		0.75

	<p>+ Con người có thể “chết ngay trong lúc sống” còn vì để phần bản năng thăng thế phần người.</p> <p>+ Con người sẽ “không sống”, “chết ngay trong lúc sống” khi rơi vào trạng thái sống vô cảm, vô hồn, không còn cảm giác, tư tưởng; khi sống chật hẹp, tẻ nhạt, tầm thường, vô nghĩa; khi sống buông trôi, hờ hững, không có mục đích, ước mơ, khát vọng; khi ích kỉ, thụ hưởng một chiều mà không biết cống hiến, cho đi... Những cách sống ấy đều không thể tỏa sáng giá trị của con người, không giúp con người để lại vết dấu với cuộc đời.</p>	
	<p>* Bàn bạc mở rộng:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ý kiến nói rộng quan niệm về sự sống và cái chết của con người và gợi mở cách thức con người có thể chống lại sự hữu hạn dù cái chết là không tránh khỏi, là đích đến cuối cùng của mọi phận người. - Bằng cách nào con người nối dài sự sống sau khi chết? Chỉ có thể là sống: sống hết mình, sống tỏa sáng giá trị để lưu lại dấu ấn trên cõi đời. Dấu ấn ấy có thể là những việc làm lớn lao, có thể chỉ là những đóng góp bình dị, có thể chỉ giản đơn là sống trọn vẹn thương yêu để chết đi rồi còn “tốt đất, xanh cây”. - Chết không phải điều đáng sợ nhất, chết khi đang sống còn đáng sợ hơn nhiều. Chết không khó, sống mới là thách thức thực sự với con người. Để sống cho ra sống, con người cần sự sáng suốt, bản lĩnh, tinh yêu thương và một lối sống cao đẹp. 	0.75
	<p>* Liên hệ bản thân, rút ra bài học</p>	0.25
2	<p>NGHI LUẬN VĂN HỌC (6 điểm)</p> <p>a. Xác định đúng vấn đề nghị luận: đặc trưng của truyện ngắn (dung lượng, cách khám phá, nắm bắt đời sống của thể loại).</p> <p>b. Đảm bảo cấu trúc của bài văn nghị luận: mở bài, thân bài, kết bài: mở bài nêu được vấn đề, thân bài triển khai được vấn đề, kết bài kết thúc vấn đề.</p> <p>c. Triển khai vấn đề thành các luận điểm: Học sinh có thể trình bày theo nhiều cách song cần đảm bảo những nội dung cơ bản sau:</p>	0.25
	<p>* Giải thích ý kiến:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Truyện: là những tác phẩm văn học thuộc loại tự sự, phản ánh đời sống trong tính khách quan, có cốt truyện, nhân vật, thời gian, không gian, hoàn cảnh diễn ra sự việc, lời của người kể chuyện. - Truyện ngắn là tác phẩm tự sự cỡ nhỏ, ngắn gọn, cô đọng, giàu hàm nghĩa. - Cốt truyện là yếu tố hàng đầu của truyện, gồm một chuỗi các sự việc, tình tiết kết nối với nhau theo một trình tự nhất định để đi đến một kết thúc có ý nghĩa. - Chức năng chung của cốt truyện trong truyện ngắn là “nhận ra một điều gì”: cốt truyện là phương tiện thể hiện những nhận thức có tính khám phá, phát hiện của nhà văn về con người, cuộc sống. Xây dựng một cốt truyện là cách nhà văn thể hiện những nhận thức, giác ngộ về cuộc đời. - “Cái chính của truyện ngắn là gây một ấn tượng sâu đậm về cuộc đời và tình người”: điều gì đó được “nhận ra” trong truyện ngắn là những gì bản chất nhất, đặc biệt nhất, gây ấn tượng sâu đậm với nhà văn. Đó là “cái chính”, là tâm điểm trong sự nhận thức hiện thực cuộc sống của truyện ngắn, làm nên sức hấp dẫn của truyện ngắn. -> Tóm lại, ý kiến nêu bật đặc trưng của truyện ngắn: hướng tới nhận thức, khám phá, nắm bắt những nét bản chất nhất, đặc biệt nhất trong các mối quan hệ nhân sinh và tâm hồn con người. 	0.5
	<p>* Đánh giá, lí giải ý kiến:</p> <p>- Vì sao cốt truyện của truyện ngắn có chức năng nhận ra một điều gì đó?</p>	0.5

<p>+ Vì truyện ngắn là hình thức tự sự cỡ nhỏ, dung lượng ngắn gọn, cô đọng nên cốt truyện không được phép dàn trải, thừa thãi, không có tham vọng phản ánh một bức tranh hiện thực toàn diện mà được xây dựng với ý đồ nắm bắt, thể hiện được những vấn đề cốt lõi, bản chất nhất của cuộc sống, đặc biệt là của tâm hồn con người. Cốt truyện trong truyện ngắn chính là hình thức của một cái nhìn, của sự nhận ra, giác ngộ về hiện thực cuộc sống. Nhà văn Tô Hoài đã liên tưởng: “Truyện ngắn là cưa lấy một khúc của đời sống”.</p> <p>+ Vì cốt truyện của truyện ngắn thường có hạt nhân là một tình huống truyện (sự kiện, hoàn cảnh đặc biệt) có chức năng chính là làm nổi bật những khám phá của nhà văn về con người và những vấn đề nhân sinh. Nói như nhà văn Nguyễn Kiên: truyện ngắn tập trung vào một trường hợp đặc biệt nào đó: một trạng thái tâm lý, một hành động, một chuyển biến trong tình cảm, nhận thức... để từ đó nêu bật lên những vấn đề mà nhà văn muốn chia sẻ.</p> <p>- Vì sao cái chính của truyện ngắn là gây một ấn tượng sâu đậm về cuộc đời và tình người? Vì truyện ngắn là “một bộ phận của tiểu thuyết” (Nguyễn Ngọc) nên thể loại này tiếp cận hiện thực cuộc sống từ góc độ đời tư, quan tâm tới con người cá nhân. Nó nắm bắt, đặt ra những vấn đề trong phạm vi cuộc đời thường, đời sống tâm hồn của con người mà trọng tâm là vấn đề “tình người” - những tình cảm nhân văn, nhân bản, tinh thần dân chủ trong truyện ngắn khi quan tâm tới đời thường và con người cá nhân.</p>	0.25
<p>* Bàn bạc mở rộng:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dù ngắn gọn, cô đọng, chỉ là những “lát cắt” của cuộc sống, truyện ngắn vẫn có sức khái quát hiện thực qua những vấn đề đặt ra, qua cách xây dựng những hình tượng điển hình dù không thật sự toàn diện như tiểu thuyết. - Đặc sắc, sức hấp dẫn của truyện ngắn không chỉ toát lên từ cách nhìn nhận, nắm bắt hiện thực cuộc sống, từ những khám phá về đề tài, chủ đề mà còn từ phương thức trần thuật, từ cách kể chuyện, ngôn ngữ, giọng điệu trần thuật của nhà văn... - Dù có đặc trưng song thể loại truyện ngắn không đóng khung trong một mô hình cố định nào. Trong quá trình phát triển, truyện ngắn có những hình hài đột biến. Thực tế chứng minh, không nhất thiết truyện ngắn phải có đầy đủ các yếu tố cốt truyện, tình tiết, chi tiết, nhân vật hay phải có mở đầu, cao trào, kết thúc đầy đủ. Mỗi nhà văn có thể đưa ra nhiều kiểu truyện ngắn mới mẻ, cách tân để thể hiện những “nhận ra” về con người, cuộc sống và những “phát minh” về hình thức thể loại. - Ý kiến định hướng cho nhà văn khi sáng tác và có những thể nghiệm, cách tân; cho người đọc một hiểu biết quan trọng để chiếm lĩnh tác phẩm. 	3.0
<p style="text-align: center;">***** HẾT *****</p> <p style="text-align: center;"><i>Người ra đề và soạn đáp án: Đặng Thị Lan Anh</i></p>	1,0

